

Classes, cultura, museus

L'elecció i la distinció de les classes superiors es reforça perquè *posseeixen* aquella cosa superior anomenada *cultura*, i això justifica i consolida el seu dret a l'exercici hegemònic del poder. És un procés ben clar, al llarg de tot el segle XIX: una evolució en la percepció dels mateixos fets de la cultura, el naixement o creixement de les institucions adequades, l'expansió del poder polític i de l'administració a funcions fins aleshores fora del seu camp, etcètera. És, ja, el món de la cultura i de la política que nosaltres hem heretat. I de retruc, l'apropiació de la *cultura* per part de les classes *altes* (altes en diners, en poder, o en *superioritat* intel·lectual) va devaluar tot allò que havia estat produït pels estaments *inferiors*, *incultes*, rurals o populars, definit com a *culturalment inferior*; simple material per al folklore o l'etnografia, que també apareixen com a disciplines *científiques* en aquest mateix període. I el folklore o els seus derivats seran només, a tot estirar, matèria digna de curiositat o de protecció benèvola de la gent *culta* i de les seues institucions. Però mai no seran *verdaderament* art o literatura, mai tan importants com la verdadera cultura: mai, o només en un grau molt limitat, no seran mereixedors de l'interès, de les institucions, els edificis i els diners del pressupost, que aquesta cultura *alta* sí que mereix sense reserves. En realitat, la cultura que s'havia fet lluny del poder (del poder polític, econòmic, ideològic) no era considerada, per aquest mateix poder, com a verdadera cultura. I no parle de conceptes o actituds del segle XIX: vénen del segle XIX, o del segle XVIII, però arriben amb plena vigència fins a final del segle XX, i continuen. Pensem només en les inversions que, les últimes dècades, s'han dedicat als museus dits *d'art contemporani*, comparades amb les que ha rebut la preservació i exhibició de la *cultura popular* o equivalent. Deuen ser cent vegades més diners públics dedicats exclusivament a *una sola* manifestació de les arts plàstiques (aquells objectes, pintures, escultures, etc., definits com a *art contemporani* per l'autoritat competent), que

Joan Francesc Mira

a totes les manifestacions (a tots els objectes) de la producció plàstica i material *popular* que l'autoritat competent no reconeix com a obres d'*art*, i la contemporaneïtat de les quals no s'estén a uns pocs anys, sinó a uns pocs segles.

No parle per parlar. Al principi dels anys 80, a València, es va crear *ex nihilo*, per iniciativa meua i amb l'esforç extremat i anònim d'algunes persones, el Museu d'Etnologia. Immediatament després, va ser creat, al costat mateix, l'Institut Valencià d'Art Modern (IVAM). El Museu d'Etnologia va costar, en tot i per tot, una quantitat ridícula de pessetes –potser uns trenta milions–, incloent-hi les obres de condicionament de les sales i la localització, adquisició, transport, neteja, preparació i catalogació d'uns 5.000 objectes, alguns del tot excepcionals. Un cost irrisori, que només s'explica per una vocació suïcida (la meua pròpia, per exemple) i per la modèstia física d'aquelles instal·lacions provisionals. L'IVAM va costar 3.000 o 4.000 milions, si no vaig errat: almenys cent vegades més que el Museu d'Etnologia. L'IVAM ha estat una institució exemplar, eficaçíssima per als seus propòsits, per a la ciutat i per al país. Res a dir: al contrari. La qüestió no és si ha estat un museu útil, necessari i ben dirigit, fet del tot indubtable, almenys en les primeres etapes. La qüestió és que, per als poders públics, el conjunt de les expressions materials –en forma d'objectes transportables i exhibibles– de la *cultura popular*, valia menys d'un 1% del grapat d'objectes exhibibles definits com a *art contemporani*. No igual, ni la meitat, ni un pobre 10%. I, vist el cost de més museus ben coneguts inaugurats al Regne d'Espanya el darrer quart de segle, el valor (pressupostari, polític, publicitari) que hom ha donat a l'*art contemporani* i a la *cultura popular* deu estar en unes proporcions semblants: en proporció de cent a u. Llavors els caps polítics de la cultura al País Valencià –intel·lectuals d'esquerra, socialistes– em deien antiquat perquè jo no acceptava aquesta forma monstruosa de classisme. I dic classisme com diria racisme: menyspreu de qui és vist o pensat com a inferior. Això era, això és.

“La qüestió és que, per als poders públics, el conjunt de les expressions materials –en forma d'objectes transportables i exhibibles– de la ‘cultura popular’, valia menys d'un 1% del grapat d'objectes exhibibles definits com a ‘art contemporani’. No igual, ni la meitat, ni un pobre 10%”